

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ**

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Ζώντας σε μία κατάσταση πολλαπλών κρίσεων

Η πανδημία υπήρξε ένας από τους κινητήριους μοχλούς της οικονομικής αβεβαιότητας και της ευαλωτότητας, ασκώντας πίεση στα δημόσια οικονομικά και οδηγώντας σε εκ νέου χάραξη των πολιτικών προτεραιοτήτων. Η κατάσταση επιδεινώθηκε περαιτέρω από τον πόλεμο στην Ουκρανία, ο οποίος προκάλεσε τεράστιο ανθρώπινο πόνο στο πεδίο διεξαγωγής των επιχειρήσεων αλλά και πρόσθετα δεινά στο πεδίο της οικονομίας. [...]

Κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, η κλιματική κρίση κυριάρχησε στους τίτλους των ειδήσεων. Επί δεκαετίες οι επιστήμονες εκπέμπουν ισχυρά μηνύματα σχετικά με την κλιματική αλλαγή και τον αναμενόμενο αντίκτυπό της σε όλες τις πτυχές της ζωής μας. Εκατομμύρια Ευρωπαίοι θεωρούν ότι η κλιματική αλλαγή έπαυσε να αποτελεί υποθετικό σενάριο με πιθανές επιπτώσεις στο μέλλον. Οι μέσες θερμοκρασίες στην Ευρώπη κατά το τρέχον καλοκαίρι υπήρξαν οι υψηλότερες που καταγράφηκαν ποτέ. Οι καύσωνες αύξησαν επίσης τους κινδύνους ξηρασίας. Αυτή η κλιματική ανασφάλεια και μεταβλητότητα δεν άλλαξαν το γεγονός ότι τα δύο τρίτα της Ευρώπης απειλούνται από ξηρασία σύμφωνα με πρόσφατη εκτίμηση του Κοινού Κέντρου Ερευνών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Οι καύσωνες και η μειωμένη υγρασία του εδάφους αυξάνουν τον κίνδυνο δασικών πυρκαγιών. Εφέτος, μέχρι στιγμής, έχει καεί μια άνευ προηγουμένου έκταση 700 000 εκταρίων συνεπεία των δασικών πυρκαγιών στην ΕΕ.

Οι εν λόγω περιβαλλοντικές επιπτώσεις έγιναν αισθητές στο πλαίσιο μιας ευρύτερης κρίσης βιοποικιλότητας, η οποία προκλήθηκε από την υπερεκμετάλλευση, την υποβάθμιση του οικοσυστήματος, τη ρύπανση, καθώς και την ολοένα επιδεινούμενη κλιματική αλλαγή. Από τα εδαφικά έως τα θαλάσσια ενδιαιτήματα, πολλά οικοσυστήματα διατρέχουν κίνδυνο και πολλά είδη απειλούνται με εξαφάνιση. Η υποβάθμιση του περιβάλλοντος έχει επιπτώσεις στην υγεία και την ευημερία μας, καθώς και στην ικανότητά μας να αντιμετωπίσουμε την κλιματική αλλαγή.

Αυτές οι κρίσεις είναι παγκόσμιες και διασυνδεδεμένες. Αποτελούν τις επιπτώσεις μη βιώσιμων συστημάτων παραγωγής και κατανάλωσης στο πλαίσιο μιας παγκοσμιοποιημένης οικονομίας. Περισσότεροι από 6,5 εκατομμύρια άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους μέχρι στιγμής εξαιτίας του Covid-19. Το καλοκαίρι η ινδική χερσόνησος επλήγη από ακραίο καύσωνα. Το ένα τρίτο του Πακιστάν πλημμύρισε. Οι ακραίες παγκόσμιες θερμοκρασίες προκάλεσαν το ταχύ λιώσιμο των παγετώνων των Ιμαλαΐων, ενώ οι επακόλουθες πλημμύρες προκάλεσαν τον εκτοπισμό 32 εκατομμυρίων Πακιστανών, οι οποίοι χρειάζονται επείγοντως στέγη, τροφή και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

Ο πόλεμος στην Ουκρανία προκάλεσε επίσης τον εκτοπισμό εκατομμυρίων ανθρώπων, των απώλεια ανθρώπινων ζώων, περιβαλλοντική ρύπανση και την καταστροφή βασικών υποδομών. Πρόκειται για μια ανθρωπιστική κρίση, η ανάκαμψη από την οποία θα απαιτήσει χρόνια, αν όχι δεκαετίες.

Η τρέχουσα ενεργειακή κρίση στην Ευρώπη είναι διττή: Οι τιμές της ενέργειας παρουσίασαν δραματική αύξηση και η Ευρώπη είναι πλέον αντιμέτωπη με περιορισμένη παροχή ενέργειας κατά τους επικείμενους χειμερινούς μήνες. Πολλές χώρες στην Ευρώπη άρχισαν να εφαρμόζουν μέτρα επείγοντος χαρακτήρα για τη μείωση της κατανάλωσης, τη διασφάλιση της ενεργειακής ασφάλειας και την αποτροπή της σπατάλης, καθώς και τον περιορισμό του αντικτύπου της αύξησης των λογαριασμών ενέργειας για τα νοικοκυριά.

Αυτή η εικόνα των πολλαπλών, ταυτόχρονων κρίσεων είναι πολύπλοκη και συνιστά μια άνευ προηγουμένου πρόκληση. Είμαστε ευάλωτοι. Τα φυσικά μας συστήματα, η υγεία και η οικονομία είναι επίσης ευάλωτα. Οι περισσότερες παγκόσμιες κρίσεις οφείλονται σε μια και μόνη βασική αιτία: τη μη βιώσιμη χρήση των πόρων του πλανήτη.

Η αναγκαία μετάβαση δεν θα είναι εύκολη. Θα απαιτήσει χρόνο και χρήμα. Όμως, καθώς μας ταλανίζουν οι πολλαπλές αυτές κρίσεις—οι ελλείψεις ενέργειας, τα ακραία καιρικά φαινόμενα ή η αύξηση του πληθωρισμού—δεν έχουμε άλλη επιλογή από το να δράσουμε, και μάλιστα να δράσουμε επείγοντως. Όλες οι δράσεις, οι αποφάσεις και οι πολιτικές μας θα πρέπει να κατευθύνονται προς τη διασφάλιση ενός βιώσιμου μέλλοντος. Δεδομένου ότι έχει μεγαλύτερο κόστος από τη δράση, η αδράνεια συνιστά ολοένα και περισσότερο μια ανεύθυνη και, ταυτόχρονα, ηθικά απαράδεκτη στάση.

Hans Bruyninckx Εκτελεστικός διευθυντής του ΕΟΠ

*Κύριο άρθρο το οποίο δημοσιεύθηκε στο ενημερωτικό δελτίο του ΕΟΠ,
Σεπτέμβριος 2022 (Διασκευασμένο)*

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Ποιος αγαπάει το περιβάλλον;

Οι περισσότεροι Έλληνες προτιμούν έναν τσιμεντωμένο διάδρομο στην αυλή τους παρά ένα δέντρο, και μάλιστα φυλλοβόλο. Από αυτήν την απλή, καθημερινή αλήθεια, ας δούμε πώς μπορεί να οργανωθεί ένα πρόγραμμα διαπαιδαγώγησης. Χρειάζεται μια επανάσταση αλλαγής νοοτροπίας, αλλά τι συμβαίνει όταν και οι αρμόδιοι είναι εξίσου αδιάφοροι; Το θέμα του περιαστικού πρασίνου στις πόλεις της Ελλάδας είναι τόσο σημαντικό όσο και όλα τα άλλα που θεωρούμε αυτονοήτως και δικαίως σημαντικά. Οι δασωμένες πλαγιές γύρω από τις πόλεις μας είναι τόσο σημαντικές όσο και κάθε άλλη πτυχή της οικονομίας που θεωρούμε ιερή.

Αλλά, δυστυχώς, ό,τι δεν προσμετράται άμεσα σε μέγεθος, ύλη και ψήφους, δεν έχει μεγάλη τύχη. Τα βουνά γύρω από την Αθήνα πάνε από το κακό στο χειρότερο παρά τις κατά τόπους αναδασώσεις με πρωτοβουλίες δήμων και φορέων. Είναι σαν να φέρνεις ποτήρια νερό σε μια πισίνα που αδειάζει. Η περίπτωση του Υμηττού, π.χ., είναι ενδεικτική, καθώς η επέκταση των δήμων της Αθήνας γέννησε τεράστια ζήτηση γης ήδη από τη δεκαετία του 1970. Το 1974, μέσα στην εθνική τραγωδία της Κύπρου, έγινε ο μεγάλος εμπρησμός του Υμηττού. Η επιστράτευση στα νότια προάστια είχε γίνει με σκοτεινιασμένο ουρανό και βροχή στάχτης.

Αν και έχει περάσει μισός αιώνας, και παρά την όποια πρόοδο, η αδυναμία του κράτους και της κοινωνίας είναι εντυπωσιακή. Όσοι έχουν εμπειρία από δάση μιλούν για ανάγκη νέας πολιτικής. Σε κάθε περίπτωση, κάτι δεν γίνεται καλά. Το θέμα είναι τόσο πολιτικό όσο και κοινωνικό. Και δυστυχώς, ως κοινωνία, η ελληνική παίρνει μηδέν ανάμεσα στις προηγμένες χώρες σε ό,τι αφορά την προστασία του περιβάλλοντος. Και προστασία του περιβάλλοντος μπορεί να υπάρχει όταν προηγείται αγάπη για το περιβάλλον. Υπάρχει άραγε αγάπη για τη φύση, για τα δέντρα, για τα πτηνά, για τα ζώα στην Ελλάδα πέραν μιας σημαντικής, έστω, μειοψηφίας;

Δυστυχώς η πλειονότητα ταρακουνιέται όταν κινδυνεύσει η περιουσία της. Λογικό και κατανοητό. Γι' αυτό και η πολιτεία έχει τεράστια ευθύνη να διαμορφώσει ένα κλίμα. Δεν φταίει για όλα η κλιματική αλλαγή. Η προστασία του περιβάλλοντος είναι θέμα εκπαίδευσης και διαπαιδαγώγησης. Αυτό που συμβαίνει στην Αττική απ' άκρη σε άκρη είναι μια πολιτισμική βαρβαρότητα και ένας βαθύτατος κυνισμός που πηγάζει από την εγωκεντρική θεώρηση της ζωής.

Νίκος Βατόπουλος

Δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα Καθημερινή, 07.06.2022

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

«Μη μου σκοτώσετε το νερό.
Μη μου σκοτώσετε τα δέντρα.
Μη μου ξεσκίσετε αυτές τις θείες σελίδες
που τις γράψανε τ' ασύλληπτο φως
κι ο ασύλληπτος χρόνος
κι όπου σταθώ με περιβάλλουν.

Μη μου σκοτώσετε της γης το ποίημα!...
Επιστρατέψετε την αιωνιότητα,
ανάβοντας το άστρο: «Αγάπη».
Επιστρατέψετε την αιωνιότητα,
ανάβοντας ψηλότερα απ' όλα,
πάνω απ' το έτοιμο βάραθρο,
το άστρο: «Ανθρώπινο μέτωπο!».

Σας παρακαλούμε:

Αφήστε μας τα πράγματα.

Μη μας τα καίτε.

Αφήστε τα έντομα να βρίσκουνε τ' άνθη τους»

Νικηφόρος Βρεττάκος

Θέμα Α

A.1. Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο των τεσσάρων πρώτων παραγράφων του Κειμένου 1 (70 – 80 λέξεις).

Μονάδες 20

Θέμα Β

B.1. α. Με βάση τα Κείμενα 1 και 2 να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω περιόδους λόγου ως σωστές ή λανθασμένες, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε περίοδο, τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** (δεν χρειάζεται να αναφέρετε συγκεκριμένο χωρίο κειμένου).

α. Κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, η κλιματική κρίση ήταν το μοναδικό θέμα στους τίτλους των ειδήσεων. (Κείμενο 1)

β. Η υποβάθμιση του περιβάλλοντος έχει επιπτώσεις στην υγεία και την ευημερία μας, καθώς και στην ικανότητά μας να αντιμετωπίσουμε την κλιματική αλλαγή. (Κείμενο 1)

- γ. Η πλειοψηφία των δράσεων, των αποφάσεων και των πολιτικών μας θα πρέπει να κατευθύνονται προς τη διασφάλιση ενός βιώσιμου μέλλοντος. (Κείμενο 1)
- δ. Η προστασία του περιβάλλοντος απαιτεί μία συνολική αλλαγή στη νοοτροπία. (Κείμενο 2)
- ε. Κάθε άνθρωπος κινητοποιείται, όταν κινδυνεύει η περιουσία του. (Κείμενο 2)

Μονάδες 5

β. Θεωρείτε ότι το Κείμενο 1 και το Κείμενο 2 «συνομιλούν» μεταξύ τους ως προς το θέμα που πραγματεύονται; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας σε μία παράγραφο 100 - 120 λέξεων (οι παραπομπές δεν προσμετρώνται στις λέξεις). (μονάδες 10)

Μονάδες 15

B.2. α. Ποιο είδος σύνδεσης των προτάσεων παρατηρείτε (μονάδες 1) και ποιο είναι το επικοινωνιακό της αποτέλεσμα (μονάδες 3);: «*Ο πόλεμος στην Ουκρανία προκάλεσε ... βασικών υποδομών*».

β. Να αιτιολογήσετε τη χρήση της άνω και κάτω τελείας και της διπλής παύλας στα ακόλουθα αποσπάσματα (μονάδες 2). Ποιο είναι η πρόθεση του συντάκτη (μονάδες 4) ;

- «*Η τρέχουσα ενεργειακή κρίση ... χειμερινούς μήνες.*».
- «*Όμως, καθώς μας ταλανίζουν ... να δράσουμε επείγοντως.*».

Μονάδες 10

B.3. α. «*Και δυστυχώς, ως κοινωνία, η ελληνική παίρνει μηδέν ανάμεσα στις προηγμένες χώρες σε ό,τι αφορά την προστασία του περιβάλλοντος. Και προστασία του περιβάλλοντος μπορεί να υπάρχει όταν προηγείται αγάπη για το περιβάλλον.*» (Κείμενο 2). Να επαναδιατυπώσετε το απόσπασμα έτσι, ώστε να δηλώνεται πιθανότητα. (μονάδες 4)

β. «*Οι περισσότεροι Έλληνες προτιμούν έναν τσιμεντωμένο διάδρομο στην αυλή τους παρά ένα δέντρο, και μάλιστα φυλλοβόλο. Από αυτήν την απλή, καθημερινή αλήθεια, ας δούμε πώς μπορεί να οργανωθεί ένα πρόγραμμα διαπαιδαγώγησης.*». Στο παραπάνω απόσπασμα, να εντοπίσετε το είδος της σύνταξης (μονάδες 1), να τη μετατρέψετε στην αντίθετή της (μονάδες 3) και να αιτιολογήσετε την επιλογή του συντάκτη του κειμένου (μονάδες 2).

Μονάδες 10

Θέμα Γ

Γ.1. Ποιο πιστεύετε ότι είναι το βασικό θέμα του ποιήματος; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με, τουλάχιστον, τρεις κειμενικούς δείκτες. Πώς θα ενεργούσατε εσείς, ως νέος/α, στις παρακλήσεις που διατυπώνει ο Νικηφόρος Βρεττάκος;

Μονάδες 15

Θέμα Δ

Δ.1. «Οι περισσότερες παγκόσμιες κρίσεις οφείλονται σε μια και μόνη βασική αιτία: τη μη βιώσιμη χρήση των πόρων του πλανήτη.». Με αφορμή τη διαπίστωση του συγγραφέα του Κειμένου 1 και αξιοποιώντας δημιουργικά τα Κείμενα 1 και 2:

α. να παρουσιάσετε τις συνέπειες που έχουν στο περιβάλλον οι ανθρώπινες πράξεις και

β. να αναφερθείτε στην αξία της περιβαλλοντικής αγωγής, όπως αυτή μπορεί να υλοποιηθεί δημιουργικά μέσα στις σχολικές κοινότητες.

Το κείμενό σας θα έχει τη μορφή άρθρου και θα δημοσιευθεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σας. (350 – 400 λέξεις).

Μονάδες 30